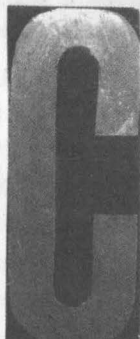

DUMITRU SOLOMON

ÎNTRE PESIMISM SUMBRU ȘI OPTIMISM TEMPERAT

ANTITEZE

Când viața socială, economică, politică este incertă, instabilă, tulbură, oricum indefinibilă, în acest început de an, pare o aventură, un lux sfidător, dacă nu de-a dreptul o obrăznicie a încerca să iei pulsul culturii. Care cultură? ar putea întreba cineva. Cele câteva cărți apărute în 1990? Cele câteva concerte și expoziții? Puținele premiere teatrale, dintre care unele sînt rezultatul, nu o dată discutabil, al tocnelilor cu Tamara Dobrin și gizișorii ei? Dar poate că pulsul, luat acum, în ianuarie, se va accelera sau se va domoli pînă cînd zeul capricios al Galaxiei Gutenberg va binevoi să aducă la lumină aceste rînduri. Și atunci totul ar putea cădea într-o tristă desuetudine, ca un buletin medical optimist publicat după un certificat de deces, ori ca un soldat uitat în junglă cîțiva ani după încheierea războiului.

Da, au apărut cărți - puține, înfiorător de puține -, chiar dacă imensa lor majoritate au fost scrise cu ani în urmă și au zăbovit cu foile îngălbenite, în sertarele editurilor sau ale tipografiilor. Au apărut și, după știința mea, trei cărți de teatrologie, furșîndu-se aproape neobservate în rafturile librăriilor. Dar au apărut și noile preturi. astfel că un volum al lui Platonov, pe care-l așteptăm de mult, costă 75

de lei, ceea ce nu e mult dacă-l echivalăm cu două pachete și jumătate de țigări mizerabile Golf, dar e mult dacă-l raportăm la veniturile și mal mizerabile ale cititorilor normali, căci bișnițarii nu au nici deprindere, nici timp să citească...

Da, multe din teatrele noastre au lucrat, regizorii și actorii serioși n-au cedat chemării ispititoare a sirenelor către abis, și au pornit, cum îl place lui Marlan Popescu să spună, înapoi spre Ithaca izbăvirii lor. Spectacole, de valori diferite, au creat Andrei Șerban, Lucian Giurchescu, Mircea Cornișteanu, Nicolae Scarlat, Dan Alexandrescu, Dinu Cernescu, Silviu Purcărete, Dragoș Galgoțiu, Ioan Ieremia, Grigore Gonța, Victor Ioan Frunză, Alexandru Darle, Dominic Dembinski, Mihai Manolescu, Gelu Colceag, Adrian Lupu, Mihai Lungeanu, Sergiu Savin, Emil Mandric, Ștefan Iordănescu, Cristina Ioviță, Cristian Pepino, Florin Pittiș, Lărlan Oniga, Nicolae Caranfil, Mihai Berechet. Și poate că nu l-am numit pe toți. În noiembrie a fost chiar un festival național de teatru, îmi șoptește o voce temperat optimistă. Dar n-am văzut spectacole de Liviu Clulel, Lucian Pintilie, Valeriu Molsescu, Cătălina Buzolanu, Vlad Mugur, Mircea Marin, Mihai Mănuțiu, Tudor Mărăscu, Ion Cojar, Alexa Visarlon, Alexandru Tocilescu, Alexandru Colpacți, Cristian Hadjiculea, Alexandru Dabija, Andrei Belgrader, Virgil Tănase, Cornel Todea, îmi tulbură euforia o voce sumbră și pesimistă. Care adaugă: și pentru cine facem teatru? cine are nevoie de teatru? nu vezi că sălile sînt pe jumătate goale? Am văzut săli pline, îmi spune cealaltă voce, și la spectacolele lui Andrei Șerban, și la spectacolele lui Giurchescu, Scarlat, Darle, Dembinski, Frunză, Colceag, Cornișteanu, Alexandrescu. Se vor întoarce oamenii la teatru, abandonînd televizoarele, străzile, mitingurile, spaimele, cozile și dezgustul? întrebă insinuant și sumbru prima voce. Nu, nu se poate ca publicul să nu revină în teatru, în acest templu al adevărului și ficțiunii, în acest loc de evadare, mîngiere și plăcere, cum pare-se îl numea Jouvett, mă asigură vocea optimistului temperat.

Da, e adevărat, nu s-a jucat nici o piesă scrisă în 1990, sau poate că nici nu s-a scris. Dar e la fel de adevărat - zice optimistul moderat - că aceste piese se vor scrie și se vor juca, e nevoie însă de distanță, de liniște, de desprindere, de analiză, de autoanaliză... E adevărat că ministrul de finanțe a omis în câteva rînduri să numească și cultura printre obligațiile bugetare ale statului, dar nu e mai puțin adevărat că miniștrii mai și pleacă, în timp ce cultura, cu sau fără voia lor, rămîne, ea fiind făcută de oameni și nu de calculatoarele ministeriale. N-au existat pauze de cultură în istoria omenirii, oricît de vitrege ar fi fost condițiile.

Vom eșua în literatură pornografică sau în cea ușor digerabilă, ne va înghiți teatrul de bulevard și cabaretul, se aud prevestirile amare ale pesimistului. Imposibil, mă încurajează, prudent, optimistul, lată, ponderea în ultimele luni o dă literatura dramatică de elită: tragicii greci, Shakespeare, Pirandello, Jarry, Ionescu, Genet, Albee, Mrožek, Darlo Fo, Havel, Sorescu, Vișniec. Nu vor putea să mai apară cărți de teatru și de critică teatrală, sînt nerentabile, suspină pesimistul. Cu neputință, chiar și în Africa apar astfel de cărți, zimbește sfios optimistul. Artiștii vor continua să fie cei mai săraci membri ai clasei mijlocii, murmură cu tristețe pesimistul, ba chiar vor deveni din ce în ce mai săraci. Sărăcia e purificatoare și stimulative pentru creație, suride strîmb celălalt.

Ce ar fi de făcut? Să visăm nostalgic la o societate egalitaristă, în care cultura să aibă pîrticica ei din puținelul tuturor, protejată fiind în raport cu gradul de docilitate și aservire față de idealul mincinos al celor ce o comandă și o supraveghează? Nu! protestează în cor pesimistul și optimistul. Mai bine curați! Mai bine cinstiți!

Cultura este șansa imediată și sigură a României. Dacă pentru construcția democrației e nevoie de timp, fiindcă am început de la zero, dacă pentru construcția economiei de piață e nevoie de timp, pentru că și aici am început de la zero, pentru cultură nu e nevoie decît de continuitate firească, întrucît ea nu a putut fi neantizată nicăieri, niciodată, de nici o dictatură, deși comuniștii au încercat acreditarea ideii că o civilizație se măsoară în tone de oțel sau de cărbune pe cap de locuitor.

Ce se poate face pentru teatru? El trebuie subvenționat atît cît să-și poată menține condiția de calitate și moralitate, spre a nu decădea în comercialism ieftin și vulgar. Piese de teatru trebuie publicate spre a fi nu numai la îndemîna celor care doresc să le citească, dar și la îndemîna celor care doresc să le joace (în alte țări există edituri consacrate publicării de dramaturgie, din Belgia bunăoară primesc cataloage și cărți de teatru ale Editurii Promotlon Théâtre, în timp ce noi ne chinuim de luni de zile, fără să fim ajutați, să publicăm un supliment lunar al revistei Teatrul azi, *Avanscena*, conținînd piese și eseuri teatrale...), autorii români trebuie să fie stimulați să scrie literatură dramatică, iar teatrele trebuie să fie stimulate să o joace. Pentru asta nu este nevoie să investești mai mulți bani decît pentru o tonă de cărbune pe un cap gol de locuitor...